

Exterieur uit zuidoost | Exterior from the south-east | Außenansicht von Südosten

5 Huizum

Sint-Johannes de Doperkerk | St John the Baptist's | Johannes der Täuferkirche, Huizum Dorp 67, Leeuwarden

NL Blijkens tufsteenrestanten in de wanden van het schip gaat dit bouwdeel mogelijk nog terug tot in de twaalfde eeuw. De in oorsprong dertiende-eeuwse toren werd later verhoogd; de klokken die erin hangen dateren uit 1529 en 1582. Het vijfzijdig gesloten koor werd in de vijftiende eeuw toegevoegd. De bepleistering en de huidige venstervormen stammen uit de negentiende eeuw.

Het interieur wordt gedekt door een zestiende-eeuws houten tongewelf boven trekbalken met

sleutelstukken en korbelen. De gesneden gewelfrozetten tonen middeleeuwse passiesymbolen: het IHS-monogram, de Veronicadoek, het hoofd van Johannes de Doper op een schotel en een aantal lijdenswerktuigen. In de koorwand bevindt zich een piscinanis, die in de middeleeuwse liturgie door de priester werd gebruikt voor de rituele wassing van zijn handen en het vaatwerk. Het water vloeide naar buiten via een gootje door de muur. De bodem bestaat uit een zandstenen bekken waarvan het voorste gedeelte is afgeslagen.

De inventaris dateert ten dele nog van voor de Reformatie. Het pronkstuk is de preekstoel die tot stand kwam rond het midden van de zestiende eeuw. De achzijdige eikenhouten kuip in renaissancestijl toont rondom een reeks klassiek geschulpte nissen die van elkaar gescheiden wor-

Interieur naar oost | Interior facing east | Innenansicht nach Osten

den door gegroefde korinthische zuiltjes met bladwerkversieringen. Langs de bovenrand is een tekst leesbaar die ontleend is aan de Latijnse Bijbel, de Vulgaat. Het betreft een citaat uit Jesaja 58:1 dat als een oproep gericht is aan het adres van de prediker: *CLAMA NE CESSES QUASI TUBA EXALTA VOCEM TUAM ET ANNUNTIA POPULO MEO SCELERA EORUM ET DOMUI JACOP PEC-CATA EORUM*, vertaald: ‘Roep luidkeels, houd niet in, verhef uw stem als een bazuin, en maak mijn volk zijn overtreddingen bekend en het huis van Jakob zijn zonden’. Het doophek rond de preekstoel werd in de zeventiende eeuw toegevoegd. De messing doopbekkenhouder die aan de trappaal bevestigd is, dateert uit de zeventiende eeuw.

Tegenover de preekstoel, voor de noordwand, staan drie overhuifde herenbanken. De meest oostelijke heeft in het voorschot zes laatgotische briefpanelen, wat wijst op een oorsprong voor de Reformatie. In de zeventiende eeuw werd aan de

voorzijde een schot toegevoegd met renaissance-snijwerk en gedraaide balusters. Ook werd een overhuiving aangebracht met daarop een Latijns opschrift: *ARBOR EX FRUCTU, ET LEO EX UNGUE, AGNOSCITUR* (‘De boom kent men aan zijn vrucht en de leeuw aan zijn klauw’). Het eerste deel is ontleend aan Matteüs 12:33 en drukt de gedachte uit dat iemands karakter aan zijn handelen is af te lezen. Het tweede deel is een spreekwoord dat ook bij Erasmus voorkomt en dat zoveel wil zeggen als: een meesterwerk herken je direct. De meest westelijke herenbank heeft een overhuiving op gedraaide zuiltjes en dateert van omstreeks 1660. De middelste bank is versierd met barok snijwerk en kwam tot stand in het tweede kwart van de achttiende eeuw. De inrichting van het koor werd bij de restauratie in 1961 samengesteld.

Enkele banken in het westelijk deel van het schip hebben eindstukken in renaissancestijl, wat wijst op een ontstaan in de zestiende eeuw, moge-

lijk nog voor de Reformatie. De vloer in het middenpad en het koor bestaat voor een groot deel uit gebeeldhouwde hardstenen grafzerken, waarvan de meeste uit de zestiende en zeventiende eeuw dateren. Ze herinneren aan pastoors en dominees, adellijke heren, bestuurders en militairen. Ook zijn er verschillende kinderzerkjes te zien. Op de tribune aan de westzijde bevindt zich een witgeschilderd orgel met bronskleurige ornamenten dat in 1849 werd gebouwd door de firma L. van Dam & zn. uit Leeuwarden. Daarbij is gebruik gemaakt van ouder pijpwerk.

EN Remains of tuff in the walls would indicate that the nave dates from the twelfth century. The originally thirteenth-century tower was later heightened; its bells date from 1529 and 1582. The choir and pentagonal apse were added in the fifteenth century, while the plastering and windows date from the nineteenth century.

The sixteenth-century wooden barrel vault is supported by tie beams, corbels and arch braces. The carved vault rosettes include medieval Passion symbols: the IHS monogram, the veil of Veronica, the head of John the Baptist on a platter, and instruments of the Passion. In the choir wall is a piscina, used by the priest in medieval liturgy for the ritual washing of hands and sacred vessels after Mass; the water flowed away into the churchyard through a little drain in the wall. The sandstone basin remains, but the front has been knocked off.

Some of the furnishings are pre-Reformation. The showpiece is the pulpit, dating from the mid-sixteenth century. Its octagonal oak drum in Renaissance style features a series of classically scalloped niches separated by little grooved Corinthian columns with foliage. Around the upper edge is a text from the Latin Bible (the Vulgate), quoting Isaiah 58:1 as a call to the preacher: CLAMA NE CESSES QUASI TUBA EXALTA VOCEM TUAM ET ANNUNTIA POPULO MEO SCELERA EORUM ET DOMUI JACOP PECCATA EORUM (Shout out, do not hold back! Lift up

your voice like a trumpet! Announce to my people their rebellion, to the house of Jacob their sins). The baptismal rail around the pulpit was installed during the seventeenth century. On the pulpit stairpost is a brass baptismal dish holder dating from the same period.

Opposite the pulpit, along the north wall, are three canopied gentlemen's pews. The front of the easternmost one incorporates six Late Gothic drapery panels, indicating pre-Reformation origins. A panel added to the front in the seventeenth century features Renaissance carving and twisted balusters. A canopy was also created, bearing the Latin text ARBOR EX FRUCTU, ET LEO EX

Piscina in het koor (15e eeuw) | Piscina in the choir (15th century) | Piscina im Chor (15. Jh.)

UNGUE, AGNOSCITUR ('The tree is known by its fruit and the lion by its claw'). The first words come from Matthew 12:33 and express the thought that a person's character can be seen by his deeds; the second part is a proverb, also quoted by Erasmus, to the effect that a masterpiece is immediately recognisable. The westernmost pew has a canopy on twisted shafts and dates from about 1660. The middle pew has Baroque

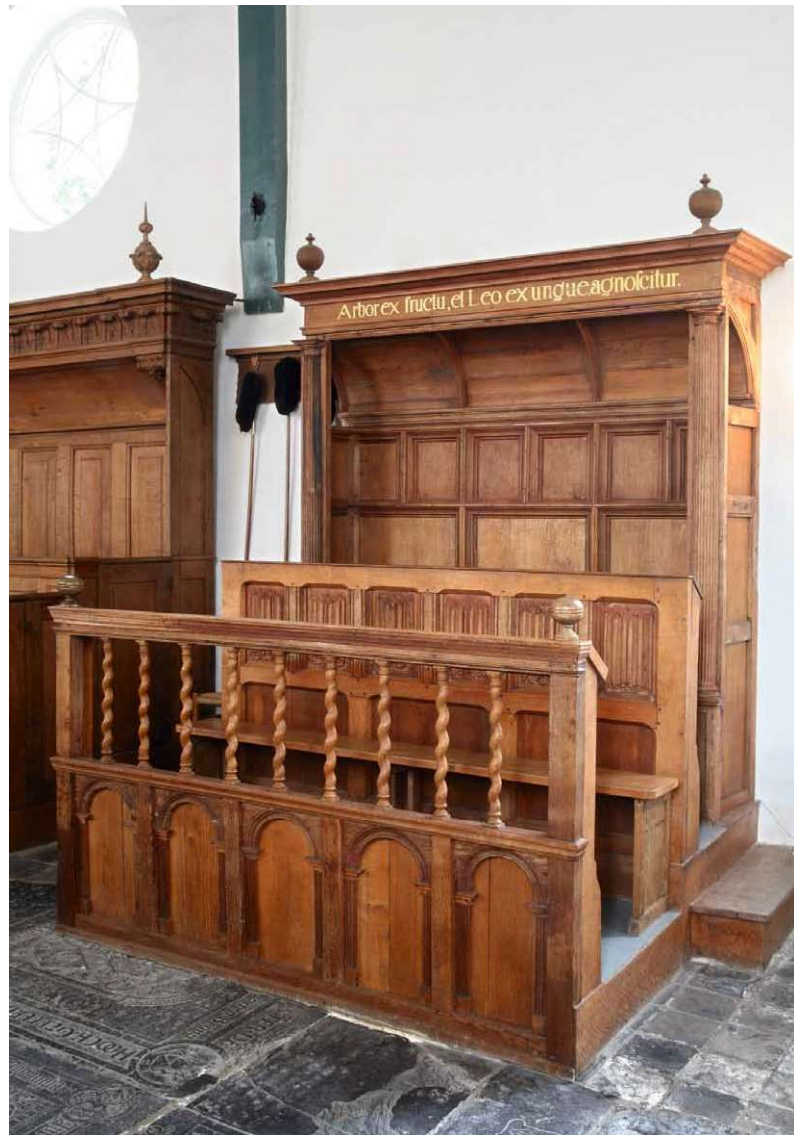
carving and dates from the second quarter of the eighteenth century. The arrangement of the choir was created during a restoration in 1961.

Several pews in the west part of the nave have ends in Renaissance style, indicating sixteenth-century origins, possibly pre-Reformation. The floor in the central aisle and choir consists largely of sculpted limestone tombstones, most of which are from the sixteenth and seventeenth centuries.

Preekstoel (midden 16e eeuw) | Pulpit (mid-16th century) | Kanzel (Mitte 16. Jh.)

Herenbank (16e-17e
eeuw) | Gentlemen's pew
(16th-17th century) |
Herrengestühl
(16.-17. Jh.)

They commemorate priests and ministers, noble gentlemen and administrative and military figures. There are also some little children's tombstones. The organ on the west gallery, with a white case and bronze-coloured ornaments, dates from 1849 and was built by L. van Dam & Son of Leeuwarden, who incorporated some earlier pipework.

DE Tuffsteinreste in den Mauern des Kirchenschiffs lassen vermuten, dass dieser Bauteil bis ins 12. Jahrhundert zurückreichen könnte. Der ursprünglich im 13. Jahrhundert errichtete Turm wurde zu späterer Zeit erhöht. Seine Glocken stammen aus den Jahren 1529 bzw. 1582. Der fünfseitige geschlossene Chor stammt aus dem 15. Jahrhundert. Putz und heutige Fensterform datieren aus dem 19. Jahrhundert.

Das Kirchinnere ist von einem hölzernen Tonnengewölbe aus dem 16. Jahrhundert überwölbt, über auf Sattelhölzern und Kopfbändern ruhenden Zugbalken. Die geschnitzten Gewölberosetten zeigen mittelalterliche Symbole der Leidensgeschichte Christi: das Monogramm IHS, das Schweiß Tuch der Veronika, den Kopf Johannes des Täufers auf einer Schale sowie einige Leidenswerkzeuge. In der Chorwand befindet sich eine Piscinanishe, die der Priester im Mittelalter dazu nutzte, seine Hände und das liturgische Gerät zu waschen. Das Wasser floss durch einen Abfluss in der Mauer nach draußen. Vom Becken aus Sandstein wurde der vordere Rand abgeschlagen.

Die Ausstattung stammt teils noch aus vorreformatorischer Zeit. Das Prunkstück der Kirche ist sicherlich die in der Mitte des 16. Jahrhunderts zu datierende Kanzel. Der im Stil der Renaissance geschnitzte achtseitige Kanzelkorb aus Eiche zeigt eine Reihe klassischer Muschelnischen zwischen kannelierten korinthischen Säulen mit stilisierten Blättern. Am oberen Rand steht ein Text, der der lateinischen Vulgatabibel entlehnt ist. Der Vers aus Jesaja 58:1 kann als Aufforderung an den Prediger gedeutet werden: CLAMA NE CESSES QUASI TUBA EXALTA VOCEM TUAM ET ANNUNTIA POPULO MEO SCELERA EORUM ET DOMUI JACOP PECCATA EORUM (Rufe getrost, schone

Herenbank (ca. 1660) |
Gentlemen's pew
(c. 1660) | Herrengestühl
(um 1660)

Bankwangen (16e eeuw) | Pew ends (16th century) | Wangen der Kirchenbänke (16. Jh.)

nicht, erhebe deine Stimme wie eine Posaune und verkündige meinem Volk sein Übertreten und dem Hause Jakob seine Sünden). Die Taufschranke um den Kanzelbereich wurde im 17. Jahrhundert ergänzt. Der Messinghalter für die Taufschale, der an der Kanzeltreppe befestigt ist, datiert ebenfalls aus dem 17. Jahrhundert.

Gegenüber der Kanzel, an der Nordwand, stehen drei überwölbte Herrengestühle. Das rechte Gestühl zeigt auf der Front sechs spätgotische Tafeln mit Faltenwerk, was darauf hindeutet, dass sein Ursprung bis in die Zeit vor der Reformation zurückgeht. Im 17. Jahrhundert wurden auf der Vorderseite eine Tafel mit Renaissance-Schnitzereien sowie gewundenen Balustern ergänzt. Auf dem Baldachin steht die lateinische Inschrift: *ARBOR EX FRUCTU, ET LEO EX UNGUE, AGNOSCITUR* ('Den Baum erkennt man an seiner Frucht, den Löwen an seiner Klaue'). Der erste Teil ist Matthäus 12:33 entnommen und besagt, dass sich der Charakter eines Menschen an seinem Handeln spiegelt. Der zweite Teil ist ein Sprichwort, das auch bei Erasmus von Rotterdam

vorkommt und so viel bedeutet wie: Ein Meisterwerk erkennt man sofort. Das Herrengestühl links wurde um 1660 fertiggestellt und trägt einen Baldachin auf gewundenen Säulen. Das mittlere Gestühl schmücken Barockschnitzereien aus dem 2. Viertel des 18. Jahrhunderts. Die Einrichtung des Chors entstand bei der Restaurierung 1961.

Einige Banken vor der Westempore haben geschnitzte Wangen im Stil der Renaissance, was eine Entstehung im 16. Jahrhundert, möglicherweise noch vor der Reformation, vermuten lässt. Im Fußboden des Mittelgangs und des Chors befinden sich verschiedene Grabplatten aus Blau-stein, größtenteils aus dem 16. und 17. Jahrhundert. Sie erinnern an katholische Pfarrer und protestantische Pastoren, Adlige, Amtsträger und Militärs. Auch einige Grabsteine von Kindern liegen hier. Die weißgemalte Orgel mit bronzefarbenen Ornamenten auf der Westempore bauten 1849 L. van Dam & Söhne aus Leeuwarden, die dafür auf ältere Orgelpfeifen zurückgriffen.